

ANBEFALINGER

Københavnernes Klimaborgerting

Første samling 2023-2024

Første udgivelse marts 2024

Samlede anbefalinger fra første
samling i Københavnernes
Klimaborgerting
november 2023 - marts 2024

Redaktion:

Københavns Kommune og
Klimaborgertingets sekretariat
ved We Do Democracy.

Indhold:

Borgertingets medlemmer,
borgertingets redaktionsgruppe,
ekspertgruppe og We Do
Democracy.

Foto:

Søren Kirkegaard, Troels Heien,
Ursula Bach, Le Lyby, Nadia
Horsted og Københavns Kommune

**WE DO
DEMOCRACY**

LÆSEVEJLEDNING

Kære Læser

Du sidder her med anbefalinger til et godt Københavnerliv med langt mindre udledning af drivhusgasser.

Anbefalingerne er skabt af ca. 36 borgere fra hele København, der i deres sammensætning på alder, køn, uddannelse, indkomst og holdning til klimakrisen afspejler befolkningen i Københavns Kommune.

Anbefalingerne er et resultat af borgernes læring og demokratiske samtale, og er udarbejdet til

Borgerrepræsentationen i Københavns Kommune.

Klimaborgertinget har været frie til selv at udarbejde deres anbefalinger, mens det er Borgerrepræsentationens opgave at behandle anbefalingerne og vælge, hvilke de vil følge.

Rapporten er opdelt i fire dele:

DEL 1 er en introduktion til borgertingets baggrund, opgave, mandat og sammensætning.

DEL 2 er udarbejdet af borgertingets medlemmer. Denne del består af borgertingets vision, værdier og anbefalinger.

Anbefalingerne er delt i 4 temaer: Fødevarer, transport, bolig og system.

DEL 3 af rapporten består af udtalelser fra Klimaborgertingets ekspertgruppe og tredjepartssekretariat.

DEL 4 af rapporten indeholder baggrundsviden om forløbet og arbejdsmetoder.

BAGGRUND OG OPGAVE

Hvordan skal byer imødegå udfordringerne, som klimakrisen stiller os over for? Det er et komplekst spørgsmål, der kalder på hverdagseksperter. Derfor har Københavns Kommune taget initiativ til Københavnernes Klimaborgerting. Her samles en repræsentativt udvalgt gruppe for at give deres anbefalinger til, hvordan et københavnerliv kan se ud med langt mindre CO₂-udledning fra forbrug af mad, bolig og transport. Dette bliver input til udarbejdelsen af Københavns Kommunes kommende Klimaplan 2035. Det er vigtigt at få flere involveret i samtalen om, hvordan vi håndterer den store forandring, vi står overfor, for vi skal alle være en del af løsningen.

Københavnernes Klimaborgerting er et treårigt projekt, hvor der hvert år stilles et konkret spørgsmål, som Klimaborgertinget arbejder med og giver deres svar på til politikerne:

Opgaven for Klimaborgertingets første år var:

"Hvordan ser det gode københavnerliv ud med en langt mindre udledning af drivhusgasser fra forbruget af bl.a. mad, bolig og transport, og hvordan når vi bedst derhen sammen?"

- Hvordan kommer vi hurtigst muligt i gang med at opnå de største reduktioner?
- Hvordan sikrer vi, at flest mulige københavnere aktivt bidrager til og bakker op om indsatsen?

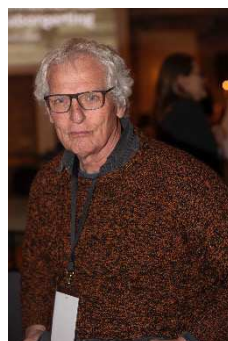

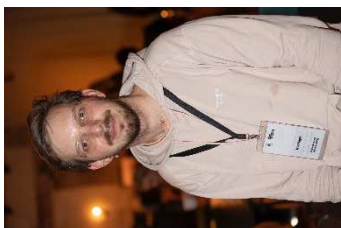
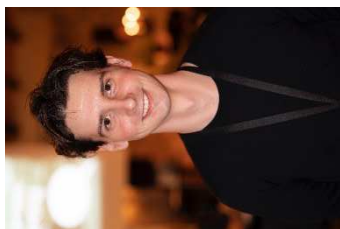
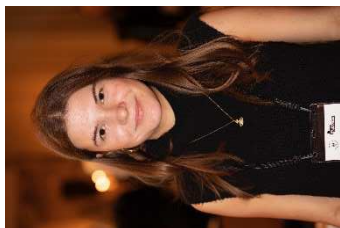
MANDAT

Klimaborgertingets indflydelse på kommunens arbejde er besluttet gennem mandatet:

- Klimaborgertinget har til opgave at rådgive Borgerrepræsentationen og i første samling at udarbejde anbefalinger, der svarer på de spørgsmål, som politikerne har givet.
- Borgerrepræsentationen giver Klimaborgertinget mandat til at udarbejde uvildige og uafhængige anbefalinger inden for rammen af Klimaborgertingets kerneopgave.
- Alle medlemmer af Klimaborgertinget vil have mulighed for at lave minoritetsudtalelser.
- Klimaborgertingets opgave er at rådgive og lave anbefalinger - ikke at designe eller beslutte.
- Borgerrepræsentationen forpligter sig på at modtage og behandle anbefalingerne i forbindelse med Klimaplan 2035, samt til at modtage og behandle en evaluering af processen og forvaltningens forslag til det videre arbejde med anbefalinger og kernespørgsmål.
- Klimaborgertinget vil senest to år efter overlevering af anbefalingerne blive præsenteret for, hvad politikerne har valgt at gå videre med og ikke har valgt at gå videre med.
- Borgerrepræsentationen er ikke forpligtet til politisk at følge eller vedtage alle anbefalinger.
- Klimaborgertinget er ét blandt flere spor, der skal bidrage til Klimaplan KBH 2035.

KLIMABORGERTINGETS MEDLEMMER

KLIMABORGERTINGETS SAMMENSÆTNING

I september 2023 fik ca. 50.000 københavnere en invitation til at deltage i Klimaborgertinget gennem e-Boks. Der var 1.591 københavnere, der tilmeldte sig lodtrækningen, og heraf blev der udtrukket 36 københavnere til tinget. Lodtrækningen blev foretaget med hensyn til, at Klimaborgertinget skal afspejle Københavns befolkning, når man ser på køn, alder, uddannelse og indkomst (kr. pr måned efter skat). Medlemmerne er også udtrukket ud fra, at gruppens holdninger til klima skal være på linje med Københavns befolknings holdninger, og så er deltagerne fra forskellige bydele i København.

For at tage hensyn til det normale frafald, der er i sådan en frivillig proces, blev der rekrutteret 40 borgere for hvoraf 3 af meldte sig fra inden Klimaborgertingets start. Gruppen startede derfor reelt på 37 borgere.

Københavns Kommune

Tilmeldte

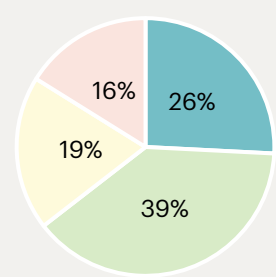
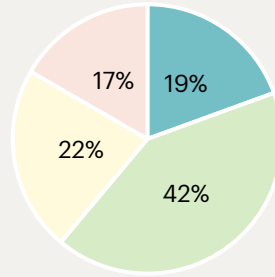
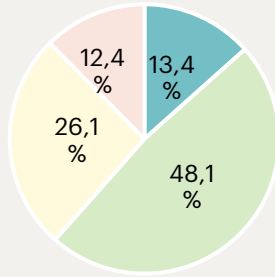
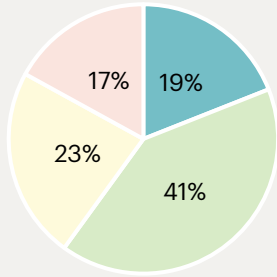
Deltagere ved borgertingets begyndelse

37 deltagere

Deltagere ved borgertingets afslutning

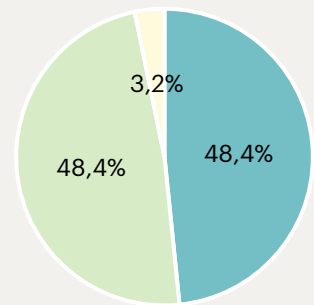
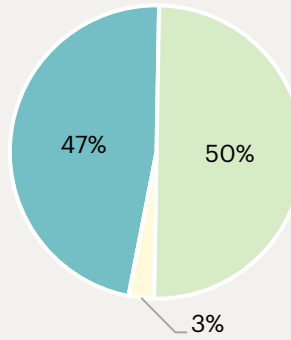
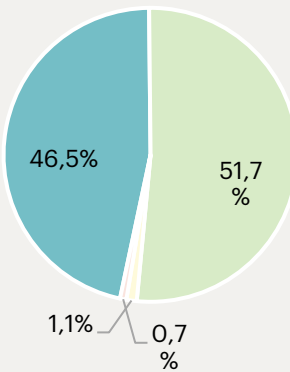
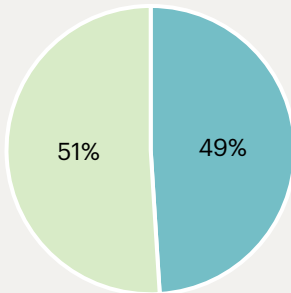
31 deltagere

Alder

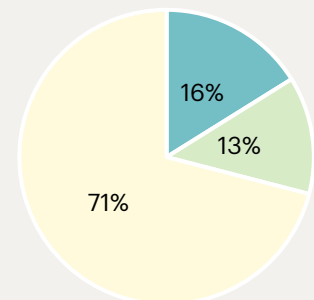
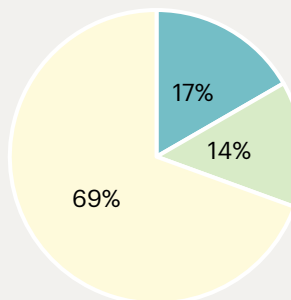
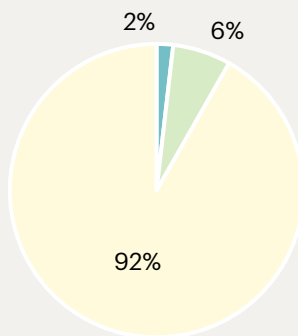
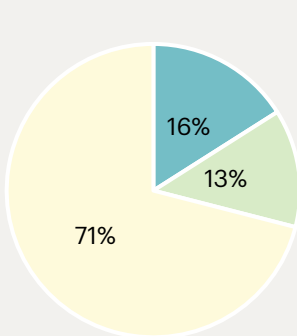
■ 16-25 år ■ 26-42 år ■ 43-59 år ■ 60+ år

Køn

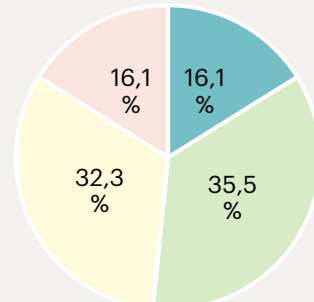
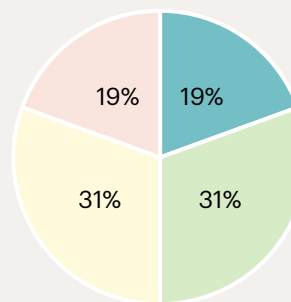
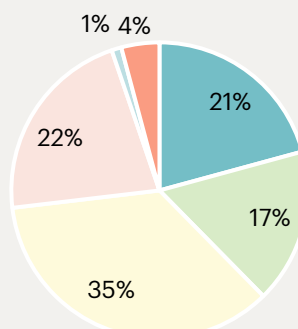
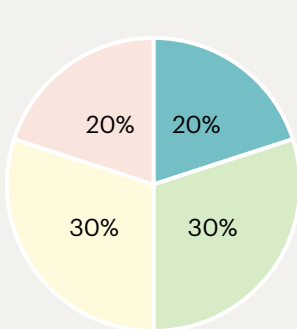
■ Mand ■ Kvinde ■ Andet (fx non-binære)* ■ Ønsker ikke at svare*

Uddannelse

■ Grundskole/andet ■ Erhvervsfaglig ■ Videregående (inkl. Gymnasiet)

Indkomst

■ Under 13.000 kr ■ 13.000-21.000 kr ■ 21.000-33.000 kr
 ■ Over 33.000 kr ■ Ved ikke** ■ Ønsker ikke at svare**

*I Danmarks Statistik har man ikke statistik over fordelingen af nonbinære og andre kønsidentiteter i kommunerne, og vi kan derfor ikke matche nonbinære og andre kønsidentiteter med den faktiske fordeling i København – for den kender vi ikke. Vi har gennem lodtrækningen sikret, at personer med en anden kønsidentitet end mand/kvinde har haft samme sandsynlighed for at komme med som alle andre.

** Det var i tilmeldingen muligt at angive Ved Ikke eller "Ønsker ikke at svare" til spørgsmålet om indkomst. Disse grupper har haft lige så stor chance for at blive udtrukket, ved tilfældigt at tilfælde dem en af indkomstkategorieme.

KLIMABORGERTINGETS ANBEFALINGER

Indledning fra Klimaborgertinget

Vi er 36 københavnere, som afspejler befolkningen i København, der er blevet bedt om at sammensætte anbefalinger til Borgerrepræsentationen og Københavns Kommunes Klimaplan 2035. Vi har takket ja til muligheden for at udvikle vores by i en grønnere retning. Vi er meget forskellige, men fælles for os er visionen om at gøre København mere klimavenlig i fremtiden.

Det har været en spændende rejse, der har givet ny viden og udviklet brede perspektiver. Vi er glade for, at politikerne også vil inddrage københavnere i den her vigtige dagsorden. Det er en vigtig, svær og alvorlig opgave, der dækker en kompleks problematik, som vi har forsøgt at nå rundt om, så godt vi kunne med den tid og viden, som vi har fået til det. Vi har i arbejdet forsøgt at finde en balance mellem at være ambitiøse og realistiske.

Vi er spændte på, hvordan man kan vurdere hvilke tiltag, der har størst effekt, også i forhold til ressourcer og tid, der skal bruges på tiltagene. Det vil vi opfordre til, at man tydeliggør i det politiske arbejde med anbefalingerne og måske fremhæver det til næste år i Klimaborgertingets arbejde.

Vores anbefalinger indledes med fire guidende principper for vejen til et København med en langt mindre udledning af drivhusgasser fra forbruget af bl.a. mad, bolig og transport.

Derefter er anbefalingerne inddelt i fire temaer: Systemændringer og kulturelle værdier, Bolig, Transport og Fødevarer. Indledende beskriver vi vores vision for det gode københavnertiliv inden for det pågældende tema. Beskrivelsen er efterfulgt af anbefalinger og tiltag til, hvordan vi bedst når derhen sammen.

Vi er klar over, at kommunen har begrænset beslutningsrum, og at der er mange ting, der skal besluttes af nationale politikere. Klimakrisen er et globalt problem, men vores håb er, at København kan være et forbillede, som kan inspirere andre byer.

God læselyst!

Klimaborgertingets guidende principper

Vi har udvalgt fire principper, som skal være guidende for de valg, der skal tages i København, for at vi skal nå vores klimamål og sammen forbruge mindre. Principperne er pejlemærker for hvad, der er vigtigt i vores københavnerliv nu og i fremtiden, og de har været et kompas i udformning af vores fælles fremtid.

Fællesskab

Vi tror på, at vi skal være sammen om løsningerne. De gode løsninger kommer, når vi arbejder sammen - og vi kommer ikke i mål uden hinanden. For at komme i mål med udfordringerne må vi sammen skabe en ændring i, hvordan vi ser det gode liv. Små fællesskaber kan tage stort ansvar, hvis de får mulighed for at træffe beslutninger i og om fællesskabet.

Ansvar

Borgere, politikere og virksomheder skal tage medansvar for den grønne omstilling på et niveau, hvor det er muligt. Det kan f.eks. være virksomheder og institutioners udvalg i deres kantiner. Det kan på transportområdet være større virksomheders tilbud af transport mellem tog/busstation og virksomheden. På det personlige plan kunne det være overvejelser om sit privatforbrug.

Natur

Byg mindre, plant mere. Vi vil have flere grønne oaser, som både skaber et godt byliv, renere luft og en fornemmelse for årstidernes skiften og skaber forbindelse mellem os og naturen, som har været forsvundet. At fremme naturforbundethed vil også give øget ansvarsfølelse for at passe på kloden.

Generationer

Det er vigtigt, at vi skaber langsigtede løsninger, der har fokus på det gode københavnerliv og ikke bare er drevet af kortsigtede økonomiske valg. København er mangfoldig, og der skal være muligheder for det gode liv for både, børn, unge, familier, singler og ældre.

Forklaring af afstemningsprocenten

Alle medlemmer af klimaborgertinget har været involveret i udformningen af anbefalingerne. Efter det sidste møde mødtes en redaktørgruppe af medlemmer og finpudsede formuleringer og initiativerne. Herefter blev alle visioner, anbefalinger og tiltag sendt til afstemning hos hele klimaborgertinget. Af borgertingets 31 medlemmer ved afslutningen deltog 28 medlemmer i afstemningen. Ved hver vision, anbefaling og tiltag vises i procent hvor mange af de 28, der bakker op om det.

Systemændringer og kulturelle værdier

Vores vision

... for det gode københavnerliv i en fremtid med langt mindre udledning af drivhusgasser med **systemændringer og kulturelle værdier**:

I fremtidens København indgår vi i langt højere grad i fællesskaber, der arbejder med bæredygtige, klimavenlige og lokal forandring. Fællesskaber, der har motiveret til mere klimavenlige adfærd og levevis gennem lokalt baserede sociale engagementer, og som er understøttet af individets sociale miljø og de omgivende infrastrukturer.

Vi har fået skabt en attraktiv livsstil med traditioner, der er klimavenlige, fordi vi gennem klimapaneler og workshops kunne være med til at forme vores drømme og håb. Vejen derhen var fyldt med undervisning, inspirerende fortællinger og en legende tilgang, hvor vi positivt udfordrede hinanden, uden klimaskam og klimaangst. Vi vil ikke udskamme folk for deres valg, men inspirere og belønne dem for at vælge mere klimavenlige valg.

Vi har fundet en balance i idéen om det gode liv, der kommunikeres i et håbefuldt sprog omkring klimakampen, og københavnerne føler sig inkluderet og aktive i fællesskabets arbejde for klimaet.

Vores vision er et København, hvor synet på "økonomisk vækst" som en forudsætning for vores samfund har ændret sig, da et vækstdrevet samfund uvilkårligt fører til CO₂-udledninger. Københavnerne har valgt at man i stedet måler vækst på andre parametre, som er vigtige for at skabe gode københavnerliv: glæde, fællesskab, sundhed, trivsel, fritid, omsorg, kvalitet og genbrug.

Både systemet og individet har endelig påtaget sig ansvar i forhold til løsning af både kort- og langsigtede klimaudfordringer. Politikerne har indført konkrete tiltag, så den enkelte københavner forstår, hvordan deres forbrug påvirker CO₂ udledningerne. Politikerne har taget ansvar for at skabe rammerne og mulighederne for klimavenlige valg i hverdagen både på system- og individniveau.

93%

#1 Deling i fællesskab

1.1 Flere lokale reparationsværksteder, gerne forankret på miljø- og genbrugsstationer, med tilbud om facilitering, rådgivning og økonomisk støtte fra kommunen til oprettelse og drift. Kommunen skal skabe rum for og motivere til kollektive handlinger. Dette er den eneste vej til, at folk ændrer adfærd, da vi ved, at information og viden ikke ændrer folks adfærd på egen hånd. 96%

1.2 Arbejd for at udvide muligheder og incitament for at genbruge og dele. Skab rammer for at byggematerialer genbruges. Gør fx klunsning tilladt på alle genbrugsstationer og øg incitamenterne for at uddele overskudsmad og mad, der kasseres efter lukketid - dette skal selvfølgelig gøres jævnt over et forbrugsbaseret system således, at enkeltpersoner ikke modtager for meget mad, hvorledes madspildet ikke reduceres. 96%

1.3 Systemet skal åbne op og give lov til nye ideer. Skab personlige incitamenter og forskellige muligheder for at motivere borgere til at deltage i fællesskaber. Kommunen kan stille faciliteter og facilitatorer til rådighed for at fremme fællesskabende initiativer. Kommunen kan også selv oprette fællesskaber med mandater, hvor beslutningskompetencen bliver uddelegeret, så der bliver skabt rum og økonomi til fælles handling. Eksempler på sådanne fællesskaber kan være:

- Naturfællesskaber, hvor københavnere kan indgå i naturpleje og dyrkningsfællesskaber.
- Energifællesskaber, hvor der kan produceres grøn energi sammen, og hvormed borgerne også bliver opmærksomme på sammenhængen mellem forbrug og produktion af energi. Borgerrepræsentationen skal arbejde for at ændre lovgivningen på feltet for at gøre dette muligt og mere attraktivt.

96%

1.4 Facilitér at der oprettes en ordentlig online platform, hvor der gratis kan tilbydes og deles fx. redskaber, pendling, transport, tøj, bøger, boliger, mad husholdningsmaskiner etc. Dette kan yderligere faciliteres af kommunen ved at fx. stille forsikring til rådighed.

86%

#2: Rammer og politik for et nyt vækstparadigme

2.1 Kommunen skal gøre det attraktivt for store virksomheder og velbemidlede (10% står for 50% af forbrug) at investere og træffe bæredygtige og klimavenlige valg i deres forbrug. 96%

2.2 Regulér kommunens indkøbspolitikker, så det institutionelle niveau reducerer deres forbrug af fx mad, transport, kommunale bygninger og indkøb af varer. Se på systemiske reduktioner, så man kan "hjælpe" de dele af det individuelle forbrug, som det offentlige kan regulere (fx frokostordninger i offentlige kantiner). Det institutionelle niveau har muligheder for regler og rammer, der kan skabe adfældsændringer hos forbrugerne. 96%

2.3 Nyttænk systemet og ændre holdninger om værdien af vækst. Undersøg og tag læring af alternative modeller. Udvikl metoder til at måle det gode københavnerliv, så der bliver skabt et nyt succesparadigme, der kan erstatte fokus på økonomisk vækst, velstand og forbrug. 86%

2.4 Vi er vanedyr og handler ikke, før vi mærker konsekvensen for os selv som individ. Vi skal have personlige klimabudgetter, der kan være med til at synliggøre individets klimaaftryk, så vi nemmere kan se, hvilken påvirkning forskellige adfærds- og forbrugsændringer har på udledningerne.

86%

2.5 Indfør trepartsforhandlinger om klima og bæredygtighed. Det kan både være nationale og lokale forhandlinger, hvor alle parter binder sig til konkrete mål sammen. Involvér klimaeksperter som har viden om nødvendige tiltag i forhold til langsigtede mål og perspektiver.

79%

2.6 Nedsæt permanent klimaborgerting og opret ekspert-, græsrods- og borgerpaneler som rådgivning og vidensbank til de politiske klimabeslutninger. Klimaborgertinget kan nedlægge veto, hvis Borgerrepræsentationen ikke vælger den løsning, der er mindst klimaskadelig, hvis der er flere forskellige løsningsforslag at vælge imellem.

79%

2.7 Udvikl modeller for 4-dags arbejdsuge i det kommunale regi. Den 5. arbejdsdag skal bruges på at deltage i sociale og grønne indsatser for kommunen.

61%

#3 Håbefuldst kommunikation

3.1 Fokus på Information og undervisning. Skab langsigtede nudging initiativer til børn og unge, så de kan blive ambassadører. Gør det obligatorisk for skoleelever at have skolehave eller drivhus. Undervis generelt i fødevareproduktionskæder, hjemkundskab, madspild og lad eleverne være med i produktionskæden af eksempelvis tøj og legetøj, evt. gennem spil og lege. 100%

3.2 Informér om individets bidrag til fællesskabet, for eksempel når det kommer til at sortere sit affald. Individet har flere forskellige roller (f.eks. i arbejdsrolle, forælder, barn) og kommuniker til dem alle, især til de unge for at vise, hvordan de faktisk har indflydelse. 96%

3.3 Brug de gode historier - del dem i det offentlige rum og på hjemmesiden. Vær mere generøs med inspiration, der viser, hvor nemt det er at gøre en forskel. Gør det også muligt for individet at dele sine positive oplevelser - skabe fællesskaber og kommunikationsfora med inspirerende fortællinger fx "gameification", hvor vi positivt udfordrer hinanden. Fx aktivitetsugen (vi cykler til arbejde), tiltag hvor man dystet mod kollegaer, mod andre bydele, andre restauranter. Lokalt engagement (som i Danmarks indsamling) hvor man kan udfordre hinanden, mellem andelsforeninger, skoleklasser etc.

96%

3.4 Gør viden og fakta nemt og tilgængeligt, så borgerne kan finde tal i øjenhøjde.

96%

3.5 Forklar de konkrete rammer vi har indenfor et område (transport, mad mm.), og hvordan vi kan agere indenfor disse rammer, og hvordan vores adfærd påvirker på forskellige måder. Gør det enkelt at forstå ved at formidle i et let sprog.

93%

3.6 Lav en Håb-kampagne hvor fællesskabet (og kommunen) bliver klimasuperhelt. Klima er blandt mange på nuværende tidspunkt ikke cool (mens det stadigvæk er cool med privatfly og købe nyt tøj), men hvordan gør vi det ikke-cool cool? (Se på fx hvordan man laver en cykelhjelm cool). Kampagnen bliver suppleret med konkrete tiltag, der skal være muligheder for nemt at gøre en forskel. Kampagnen skal indeholde tydelige explainers.

82%

3.7 Faciliter workshops hvor man formidler fakta, drømme og håb.

82%

Bolig

Vores vision

... for det gode københavnerliv i en fremtid med langt mindre udledning af drivhusgasser fra forbruget i **boligen**:

København forbliver en by med plads til alle, og vi bor i boliger på færre kvadratmeter. Det hjælper både på, at vores boligvalg bliver mere klimavenligt og energieffektivt, og at flere med lav indkomst kan bo i byen.

Vi bor derfor på færre kvadratmeter, men er til gengæld fælles om at dele flere rum fx fælles værksteder, vaskerier, møde- og aktivitetslokaler, ekstra rum til overnattende gæster, hjemmearbejdspladser og bæredygtige energisystemer. Der er flere bofællesskaber, og det er nemmere at lave dem. De nye boformer styrker fællesskaberne mellem borgerne – med fælles aktiviteter- og arealer. Det hjælper med, at København bliver mere socialt bæredygtig, og der er mindre pres på social- og sundhedsvæsenet.

Lovgivning har sikret, at der er mulighed for mindre, kreative boligbyggerier, som fx "tiny houses". Vi benytter også flere erhvervslokaler til boliger og indfører bopælspligt for at optimere pladsen og skabe liv i byen.

I København skal vi bygge og renovere i overensstemmelse med bæredygtige byggeprincipper. I byens udvikling er der fokus på kvalitet og ikke kvantitet, så vi gør det, vi har i forvejen, bedre og skaber nye muligheder i eksisterende byggerier. Det er attraktivt at bygge og udvikle byggeriet bæredygtigt og så energieffektivt som muligt. Der er mere renovering af nuværende boligmasse og offentlige bygninger, fordi materialeforbruget ved nybyggeri og beton er en kæmpe CO₂-udleder.

93%

#4 Bo mindre og socialt balanceret

4.1 Lemp kravene til gennemsnitsarealet ved nybyg, så der kan bygges mindre boliger. Lige nu er kravet, at halvdelen af etagemeteren skal være over 95 kvadratmeter. Dette skal sænkes. 96%

4.2 Skab flere fællesrum fx værksted, kontor, gæsteværelser, festlokaler, vaskelokaler. 96%

4.3 Arbejd for at reducere ressourcenvineri i privat udlejning ved at arbejde for at udvide Blackstone-loven således, at der ikke kan nedrives funktionsdygtige boligelementer for derefter at opkræve øget huslejegevinst. 96%

4.4 Skab flere (senior)bofællesskaber med fælles faciliteter, også for andre aldersgrupper, kønsgrupper og familiesammensætninger. 93%

4.5 Skab mindre og billigere boliger. Dermed får personer og familier med lavere indkomst mulighed for at bo i byen, og der vil være færre, der pendler. 89%

4.6 Giv alle mulighed for at bo i byen ved at lave blandede boformer til både enlige, par, børnefamilier og forskellige priser på boliger. Bland både almene boliger og ejerboliger i samme kvarter. Den overordnede intention er, at der skal være plads til alle i hele byen.

89%

4.7 Fortsæt konvertering af erhvervsboliger til privatboliger.

86%

4.8 Byg i højden for at udnytte pladsen, herunder tilføj etager til lave byggerier (1-2 etager), men under forudsætning af høj kvalitet i materialer, arkitektonisk ansvarlighed og krav om inklusion af grønne områder (fx krav om m² til grønne områder pr. m² bolig, træer, beplantning etc. for alle byggerier).

82%

4.9 Der bør være bopælspligt på alle boliger (ejer).

82%

4.10 Indfør max m² på boliger for at sikre, at der ikke bygges for store boliger ved nybyg, og stop for sammenlægning af mindre lejligheder. Der er lige nu 22% af boligerne, der er over 120m², og det vil vi gerne mindske, mens kun 4% er under 60m².

86%

#5 Bæredygtigt Byggeri

5.1 Gennemfør tiltag for mere bæredygtige byggematerialer:

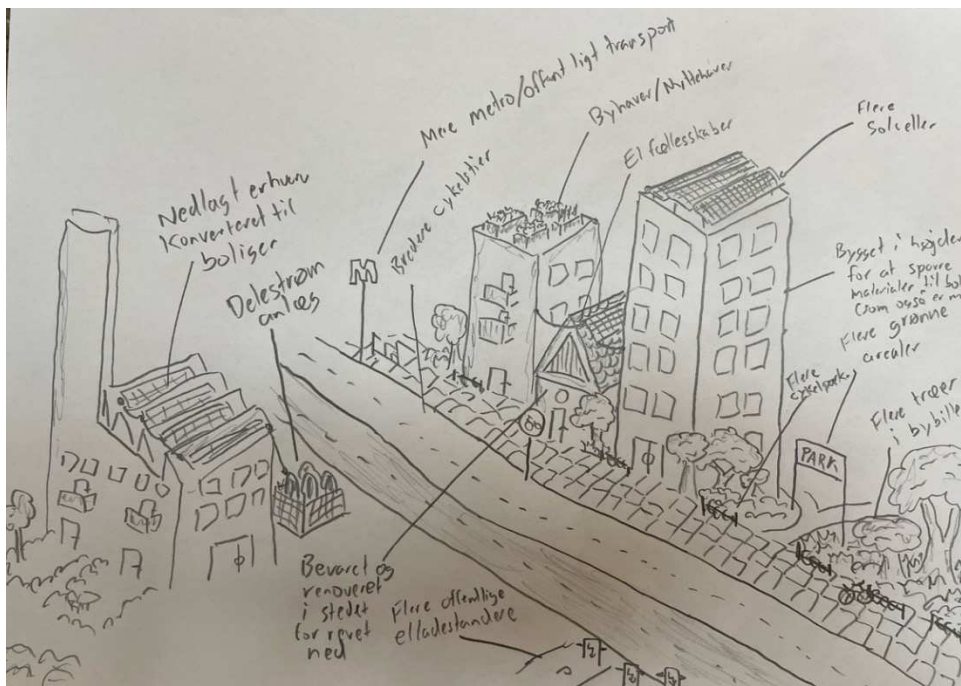
- Genbrug af materialer
- Muligheder i ny udvikling af byggemateriale, herunder mere byggeri i træ.
- Stil krav om minimum andel af nybyggeri som skal være genbrug af byggematerialer.
- Ved nybyggeri skal der være størst mulig mængde (andel) af byggematerialet, der skal være genbrugt fra tidligere projekter (under hensyn til sikkerhedskrav og kvalitet).

100%

5.2 Brug vores eksisterende boligmasse klogere:

- Anvend den boligmasse, som allerede er der, fx ved ikke at sammenlægge boliger, have bopælspligt, samt ikke bygge så dyrt, at der ikke er råd til at bo i de nybyggede boliger.
- Undersøg mulighederne for at fjerne barrierer eller tilføje reguleringer, der øger genanvendelse af den nuværende boligmasse.

96%

5.3 Skab bygninger, der er bedre for klimaet:

- Hav fokus på energikilder, grønne områder osv.
- Stil krav til byggeindustrien, regler og reguleringer, der fremmer bæredygtighed.
- Brug mindst 1/3 af budgettet fra overførselssagen (som er uanvendt budget fra forrige år) på initiativer, der reducerer CO₂-udledning fra nybyg, erhvervslejemål og eksisterende boligmasse.
- Gennemfør energimærkning på alle beboelsesbygninger (eller så mange som muligt). I dag er der 18.000 beboelsesbygninger uden energimærkning.
- Arbejd for flere solceller: Arbejd på lovgivning, der gør det muligt at kræve solceller ved nybyggeri samt fjerne regulering af solceller i lokalplanen, der hindrer solceller ved nybyg og i eksisterende beboelse. Forbehold for bevaringsværdige og fredede bygninger som undtages forslaget.
- Lav regnvandsopsamling
- Skab grøn trivsel. Stil krav om træplantning ved nybyg og større renoveringer.

93%

5.4 Etablér taghaver og flere grønne gårde, vild med vilje, grønne vægge og mure.

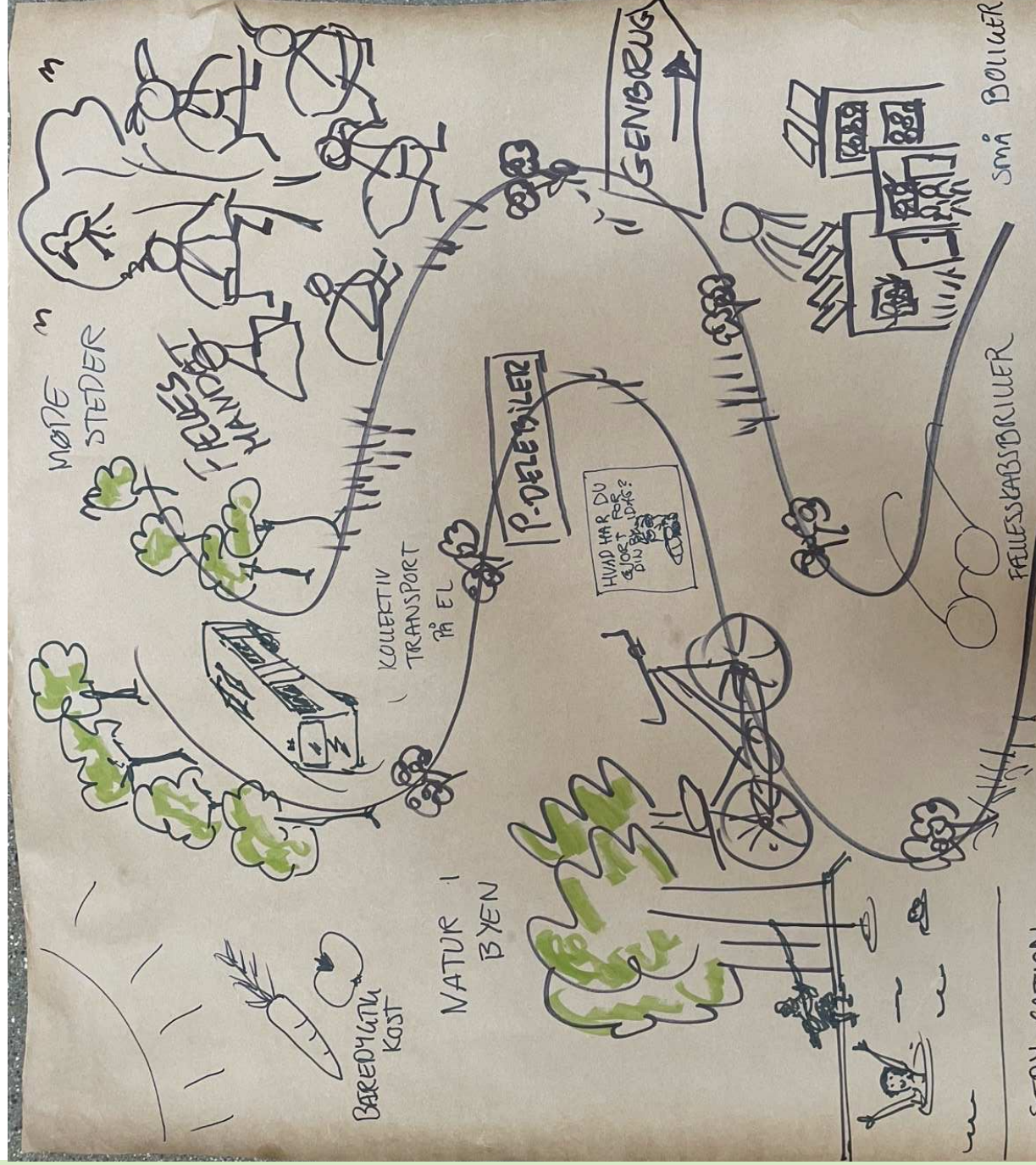
93%

5.5 Renovér i stedet for at bygge nyt:

- Arbejd for at vi forbedrer og renoverer de boliger, vi allerede har, og som er bygget i ordentlige materialer. De ældre boliger har en længere levetid, og vi skal holde dem i live ved at renovere de gamle i god kvalitet.
- Undgå at rive eksisterende byggeri ned for at bygge nyt.
- Brug muligheder for at arbejde med reguleringer, så det bliver billigere eller nemmere at bevare fremfor at bygge nyt
- Markedet er svært for grønne initiativer, domineret af store firmaer, redskaber som kvoter - subsidier - afgifter, skal intensiveres.
- Arbejd for kvalificeret byggestop

89%

Transport

Vores vision

... for det gode københavnerliv i en fremtid med langt mindre udledning af drivhusgasser fra forbruget af **transport:**

Bilerne fylder generelt mindre i bybilledet i København. Det skal stadigvæk være muligt som beboer at have bil, og København er en forsat en by med mange butikker, derfor har vi også brug for biler til levering, og der er taget hensyn til personer med nedsat mobilitet. Men de biler, der er i byen, deler vi i større grad, og de udleder mindre CO2 fra fossilt brændstof.

Der er bilfrie zoner og gader. Det gør, at vi kører mere på cykel, fx hele Nørrebrogade, som er blevet til en cykelboulevard. Der er bredere cykelstier - også på Frederiksberg og omkringliggende kommuner. Flere folk vælger cykel, offentlig transport eller har valgt deleordninger.

Det er lykkedes at begrænse brugen af biler uden at begrænse københavnernes frie valg gennem investeringer i andre former for transport. De færre biler giver mere plads til grønne byrum, og du kan nemt parkere din cykel sikkert og i tørvejlr.

Der er blevet investeret i kollektiv og måske selvkørende transport, så der er flere, der bruger det i stedet for den private bil. Der er ikke længere "sorte huller" i den offentlige transport, og du kan således nemt komme fra Nordhavn til Brønshøj og tilbage til Valby. Der er bedre koordination mellem de forskellige transportformer, så rejsen er nemmere og hurtigere.

Selvom København er en god by, er det vigtigt for os, at vi kan komme ud af byen, tage på ferier og opleve andre lande. Men det er blevet nemmere at gøre på en mere bæredygtig måde. Hurtigtog forbinder hele Danmark, og nattoget går direkte til europæiske storbyer, så det er nemt at komme ind og ud af byen på en grøn måde.

96%

#6 Bilfri bydele

6.1 Opret pendler- og besøgsparkeering ved tog-, metro-, busstationer i omegnen af byen, så dem der pendler ind til byen nemt kan skifte over til grøn transport. (anbefaling på regionsniveau)

100%

6.2 Lægge det ud til lokaludvalget, hvilke områder i hver bydel der kan være helt eller delvist bilfri, eventuelt ved brug af tidsbegrænsning.

82%

6.3 Roadpricing i bestemte zoner og i bestemte retninger. Lokale erhvervsdrivende og håndværker og serviceerhverv kan få tilskud eller geografiske tilladelser, så de kan køre og komme frem i erhvervskøretøjer i bestemte tidsrum.

79%

#7 Flere cyklister og mindre trængsel

7.1 Gør cykling attraktivt.
Flere og bredere cykelstier og gentænk design for cykelinfrastruktur. Fx kan man lave vigepligt for bilister frem for cyklister ved overgange mellem supercykelstier og almindelige veje, etabler cykelboulevarder hvor vejene er forbeholdt cyklende og gående. 89%

7.2 Gør andre transportmidler end privatbilisme attraktive:

- Den høje status omkring biler og bilens bekvemmelighed er en barriere for, at folk kører mindre. Vis at der er tidsspild undervejs i den private bil. Tiden kan fx ikke udnyttes til online arbejde.
- Billige lån til at etablere grønne delebilsordninger.
- Invester i samkørseltjenester som f.eks. nabogo, ligesom i andre kommuner.
- Dyrere gadeparkering for bilister (ikke beboerlicens).

82%

7.3 Skab gode parkeringspladser for cykler og andre grønne transportmidler

- Luksus parkeringer til cykler
- Multifunktionelle ladestander ved alle parkeringspladser for biler, cykler, løbehjul, og andet
- Flere ladestationer for elbiler

82%

7.4 Invester i mere selvkørende kollektiv transport og infrastruktur. F.eks. "taxa"/flextrafik der kan bookes via app. Oplys om forskellige muligheder ift. navigation i de muligheder og apps der findes. 82%

#8 Billigere og bedre offentlig transport

8.1 Invester mere i offentlig transport. Det skal være billigt, hurtigt og med mange afgang. Gerne letbane, sporvogne og metro. Offentlig transport er i øjeblikket ikke en holdbar løsning for dem med forskellige/ skiftende transportbehov, fx. konsulenter eller sælgere.

96%

8.2 Elektrificér den offentlige transport

96%

8.3 Overvej gratis offentlig transport. Prisen på offentlig transport er for dyr.

82%

8.4 Fokuser på at løse udfordringer med at komme rundt i byen med offentlig transport. Det tager lang tid og kan ofte ikke konkurrere med privat transport.

- Hyppigere afgang på busser og tog, fx 5 minutters drift.
- Bedre koordination mellem de forskellige offentlige transportformer (bus, metro, regionalto, S-to, letbane mm.) Lokal transport mellem A og B skal helst kunne gøres med maksimalt ét skift.

82%

#9 Længere nationale og internationale togrejser

9.1 Arbejd for bedre, billige, stabile og hurtige togforbindelser både nationalt og internationalt. Arbejd på at gøre København til en mere bekvem hub for international togtrafik. København ligger fx godt som en indgang til resten af Skandinavien. Lige nu er der for ringe vedligeholdelse af offentlig transport, især langdistancetog.

100%

9.2 Skab bedre forbindelser mellem forskellige transportmidler, fx. tog/busser/metro, også internationalt.

100%

9.3 Integrer et bookingsystem for nationale og internationale togrejser.

93%

9.4 Gør det nemt og attraktivt at vælge bæredygtige rejseformer til ferier. Det er meget hurtigere at flyve end at tage langdistancebus og -tog. Derfor skal toget kunne noget andet. Tænk innovativt om hvad togrejser kan tilbyde udover transport fra A til B, fx. arbejdskupeer, familiekupeer, afslapningsområder, spisevogn, sociale rum (mobilfrie kupeer).

93%

Fødevarer

Vores vision

... for det gode københavnerliv i en fremtid med langt mindre udledning af drivhusgasser fra vores fødevareforbrug:

Københavnerne lever grønnere og har ændret spisevaner. Klimavenlig mad er let tilgængeligt og billigt i København, både i institutioner og i det private. Kød er en luksusvare og meget mindre efterspurgt. Det er ikke længere muligt at få serveret kød i offentlige institutioner eller arbejdspladser. Københavns Kommune er gået foran og har lykkedes med at få Christiansborg til at regulere og indføre skatter og afgifter på hhv. kød og grøntsager, så det nu er billigere at spise grønt.

Indbyggerne i Københavns Kommune spiser nu primært lokale (forstået som danske) fødevarer, da fødevarer som er produceret lokalt er lette at købe og prisen er lavere. København er fortsat en multietnisk by, og mindre import og mere lokal produktion af madvarer, som passer ind i andre madkulturer, kan stadig købes.

Når du flytter til en Københavnsk bydel, får du information om, hvor du kan handle lokale råvarer og spise i lokale folkekøkkener. Når der skal købes fødevarer, eller Københavnerne skal spise ude, er det let at finde rundt i hvilke restauranter og fødevarebutikker, der er klimavenlige, på grund af kommunes klimamærke. Madspild er stærkt reduceret, sammen med en kraftig reduktion af plastemballage.

Det er lykkedes at omlægge den nationale fødevareproduktion for at imødekomme Københavnernes fødevareefterspørgsel, samt at sikre transport af fødevarer til København selvom dette ligger uden for kommunens ansvar.

96%

#10 Færre animalske fødevarer

10.1 Gør informationen om hvor meget CO₂, der er ved produktion af fødevarer, let tilgængelig via CO₂-mærkninger, da oplysning er centralt for adfærdsændringer.

100%

10.2 Skab inspirerende oplysningskampagner og workshops til skoler, private virksomheder, borgere, institutioner mv. om, hvordan man laver lække og velsmagende, mættende grøn mad. Også mere oplysning om kødproduktion, klimabelastning og dyrevelfærdsproblemer. Kampagnen kan indeholde en konkurrence, hvor der dystes i bedste grønne retter på skoler.

100%

10.3 Skab efteruddannelsesmuligheder for køkkenpersonale, som skal lære at lave vegetarmad.

96%

10.4 Servér plantebaserede måltider i Københavns Kommunes egne organisationer, arbejdspladser, institutioner mm. Undgå at italesætte at maden er vegetarisk (kald det ikke vegetarlasagne, men bare lasagne). Fokuser på at servere lækre måltider med opskrifter og næringsindhold frit tilgængeligt.

96%

10.5 Reducer forbruget af oksekød, fordi effekten af at spise mindre oksekød er større, end at gå fra kylling til grønt. 89%

10.6 Indfør gratis frokost og madordninger til flere institutioner og skoler. Gratis skolefrokost er ikke kun godt for klimaet, men også for social arv og trivsel. 89%

10.7 Borgerrepræsentationen skal arbejde for at påvirke politikerne på nationalt plan til at skabe en afgift, så fødevareprisen afspejler klimabelastningen. Og hold fokus på en afgift, der også er socialt afbalanceret. 86%

10.8 Undgå at der i København er reklamer for animalske fødevarer. Vi opfordrer til, at Københavns Kommune bidrager til at sikre, at der ikke greenwashes, og at annoncører følger markedsføringsetik og lovgivning 74%

#11 Flere lokale fødevarer og mindre import

11.1 Lav oplysningskampagner ikke bare på dansk, men også på andre fremmedsprog. 100%

11.2 Giv borgere oplysning om, hvor de kan handle lokale råvarer. Der er brug for et ændret forbruger- og normperspektiv og forståelse for hvilke varer der er til rådighed året rundt. 93%

11.3 Muliggør mere opkvalificering af lærere og underviseres kompetencer til at undervise i klimapåvirkning fra fødevarer. Efter- og videreuddannelsesmuligheder og undervisningsmateriale i bæredygtig livsstil. Sikre en god og let adgang til at invitere eksperter ind i undervisningsforløb. 93%

11.4 Giv alle skoler adgang til skolehaver og et grønt nytænkende madlavningskursus med øget fokus på oplysning. Fordi forskning viser, at hvis man kender til produktionsprocessen bag sine grøntsager, fører det til større respekt for råvarerne, et potentiale der kan udnyttes ift. børn og unge. 93%

11.5 Udnyt potentialet i at udbrede viden om sæsonbestemte fødevarer gennem f.eks. flere kommunalt støttede folkekøkkener og madmarkeder som fremmer fællesskabet om bæredygtighed, økologi og med lokale fødevarerproducenter. Gør lokale bydelsråd ansvarlig for at starte disse.

89%

11.6 Indfør et grønt velkomstbrev, når man flytter til København, med information angående kulturaktiviteter, folkekøkkener og fødevarermarkeder i relation til bæredygtighed i lokalområdet.

86%

11.7 Kommunen skal gøre det lettere at etablere fødevarerproduktion, drivhuse eller andet på tagene i København.

82%

#12 Klimapartnerskaber, regulering og madspild

12.1 Etabler flere klimapartnerskaber med Københavns Kommune, der bl.a. udmønter sig i et klimamærke (à la smiley-ordningen) til restauranter, cafeer, supermarkeder. Partnerskaberne skal også have fokus på at der er flere sæsonbestemte vegetariske retter på menukortet, og der er fokus på reduktion af madspild.

100%

12.2 Etabler pant på engangsemballage, Københavns Kommune drager inspiration efter Aarhus kommune og indfører pant på to-go-kopper.

93%

12.3 Involver erhvervslivet. Vi kan risikere at møde stor modstand fra dele af erhvervslivet. Derfor skal de inddrages i løsningerne.

89%

12.4 Arbejd for at mindske madspild ved, at Københavns Kommune indfører skærpet kontrol med madspild og affaldssortering og giver bøder til restauranter, kantiner etc., som ikke overholder reglerne. I øjeblikket er der fokus på, at restauranter skal reducere deres madspild, men der er ikke sanktionsmuligheder eller kontrol. Man skal kunne følge op på, at restauranter følger reglerne. Rent praktisk kan det være en udfordring at have løbende kontrol på den mængde restauranter i København.

86%

Ekspertgruppens udtalelse

København skal reducere sit klimaaftryk betydeligt, og det kræver, at alle københavnere løfter i flok. Det er ikke en nem opgave. Københavnerne Klimaborgerting har arbejdet med anbefalinger til Københavns Kommune, der kan anvise, hvordan det forbrugsbaserede CO₂-aftryk i København kan reduceres, når det samtidig skal være godt at være borger i København.

Vi har som ekspertgruppe fulgt Københavnerne Klimaborgerting og bidraget med vores viden for at understøtte medlemmernes læringsproces. Det har vi bl.a. gjort ved:

- at bidrage til den faglige rammesætning af borgertingets arbejde. Vi har givet input til materialesamlingen i form af forskningsbaseret litteratur og anbefalinger til videre læsning, letlæste artikler, lyd og film, såvel som tungere materiale i form af længere rapporter med kvalificeret ekspertviden om miljø, klima, forbrug og adfærd.
- at bidrage med oplæg og har løbende kvalificeret borgertingets faglige input samt deltaget ved samlinger og online arbejds møder. Vi har også anbefalet andre forskere, der kunne bidrage med relevant forskning til oplæg mm.
- at vurdere de foreløbige anbefalinger i forhold til deres realisme og potentielle klimaeffekt. Dette har vi gjort med henblik på, at borgerne i sidste ende selv kunne vurdere og evt. justere de anbefalinger, de ville give videre, og sortere de anbefalinger fra, der ikke skulle videre.

Vi kommer fra forskellige forskningsinstitutioner: Københavns Universitet, Aalborg Universitet, Copenhagen Business School og Lunds Universitet i Sverige. Vi deler en fælles interesse og forsker hver især i emner inden for bæredygtighed, forbrug, klima og adfærd. Vi har som samlet ekspertgruppe suppleret med viden og inspiration indenfor temaerne:

- Demokratisk deltagelse i den grønne omstilling
- Bæredygtigt hverdagsliv og forbrug, særligt med fokus på dagligdagens tre tungeste energiposter: Mad, mobilitet og bolig
- Påvirkning af folks adfærd på klima- og bæredygtighedsområdet, og
- Individuelle vs. systemiske tiltag

Bred og uafhængig viden inden for de givne rammer

Vores samlede vurdering er, at Københavnernes Klimaborgerting har været et særdeles velfungerende demokratisk rum, hvor et repræsentativt udsnit af Københavns borgere har kunne mødes og diskutere svære politiske problemstillinger omkring fremtidens København på en konstruktiv måde.

Kernespørgsmålet for Københavnernes Klimaborgerting har handlet om at reducere det forbrugsbaserede CO₂-aftryk. Vi er opmærksomme på, at den viden og ekspertise, der har været bragt i spil, ikke er udtømmende for de mange vinkler, som findes i relation til dette emne, og at det er begrænset hvor meget viden, der kan formidles i den relativt korte tid borgerne har til rådighed.

Inden for denne ramme er dog lykkedes at give borgere et bredt udsnit af uafhængig ekspertviden om klima og bæredygtighed inden for de store forbrugsområder. Denne viden afspejles i den konstruktive vifte af ideer, som borgerne har budt ind med i deres endelige anbefalinger.

Vi håber i ekspertgruppen, at politikerne i Københavns Kommune vil tage imod anbefalingerne med åbenhed og med en forståelse for at det, der er sat i spil, er borgernes hverdagsviden omsat til et gennearbejdet katalog af ideer til, hvilket København de ønsker, og hvad de er villige til at ændre i forhold til især transport, mad og bolig.

Som ekspertgruppe vil vi dog gerne påpege, at der på sigt vil være brug for at iværksætte endnu mere ambitiøse tiltag for at nå i mål med målsætningen om at reducere Københavnernes forbrugsbaserede klimaaftryk med 50% frem mod 2035.

Ikke desto mindre betragter vi arbejdet i Københavnernes Klimaborgerting som et solidt udgangspunkt, der kan hjælpe Københavns Kommune med at udvikle en ambitiøs og velfunderet klimahandleplan. Vi ser desuden frem til anden runde af Københavnernes Klimaborgerting.

Ekspertgruppen

Mads Ejning, Line Kryger Aagaard, Kristian Steensen Nielsen og Tullia Jack.

We Do Democracys tredjeparts udtalelse

Københavns Kommune har siden 2019 iværksat en række ambitiøse demokratiske initiativer for at understøtte borgernes bidrag til de svære politiske beslutninger. Med Klimaborgertinget, der skal løbe fra 2023-2026, tager Københavns Kommune skridtet videre. Både ved at lade Klimaborgertinget arbejde i tre år, men ikke mindst ved at knytte Klimaborgertingets arbejde så tæt til udarbejdelsen af kommunens Klimaplan – både i den indledende rammesættende fase og i den del af arbejdet, hvor der skal arbejdes meget implementeringsorienteret.

We Do Democracy har ledet organiseringen og faciliteringen af Klimaborgertinget i denne første fase – og skal lede det i de næste to. Vi kan bekræfte, at borgertinget i design, forløb og overlevering har fulgt OECD's internationale principper for velfungerende og uvildige processer - "Good Practice Principles For Deliberative Processes for Public Decision Making".

Disse principper er blevet efterlevet på flere niveauer. Det gælder anvendelsen af en åben invitation til 50.000 borgere gennem e-Boks, armlængde og objektivitet i den stratificerede lodtrækning, brug af et uafhængigt tredjepartssekretariat med en tydeligt formuleret aftale, gennemførelsen af en åben, offentlig og transparent proces, inddragelse af uafhængige eksperter og viden, passende tidsramme for rådslagningen, samt evaluering af forløbet. Sidst – men meget afgørende – har Klimaborgertinget et stærkt mandat hvor Teknik og Miljøudvalget og Borgerrepræsentationen forpligter sig til at modtage, besvare og offentliggøre anbefalingerne uden redigering.

Teknik og Miljøforvaltning og Teknik og Miljøudvalget i Københavns Kommune er erfarne opdragsgivere i arbejdet med deliberative processer – uanset om det er borgerting for hele byen eller mere bydelsnære borgersamlinger. Vi oplever en organisation, der med respekt for armlængden, er imponerende til stede og oprigtigt nysgerrige på borgernes perspektiver og på, hvordan anbefalingerne kan spilles ind i de politiske processer.

De repræsentativt udvalgte borgere, der har været medlemmer af Klimaborgertingets første år, har med engagement og nysgerrighed indgået i dialog med eksperter, interessenter, medborgere og hinanden. Gennem denne proces har de udforsket, hvordan det gode københavnerliv ser ud med en langt mindre udledning af drivhusgasser fra forbruget bl.a. mad, bolig og transport, og hvordan vi når bedst derhen sammen?

We Do Democracys tredjeparts udtalelse

I lodtrækningen til Klimaborgertinget tilføjede vi et spørgsmål om villighed til at ændre egen adfærd med hensyn til klimaet, samt hvad det vigtigste politiske emne var for borgeren. Det har vi gjort for at sikre, at spredningen af holdninger i byen var til afspejlet i rummet - og med dette muligheden for at komme frem til anbefalinger, der netop kan fungere for hele byen.

Det er ikke nogen nem opgave Klimaborgertinget har arbejdet med. For at svare på den, kommer man ikke udenom både at forholde sig til de store systembaserede initiativer, dem der berører organisationer og arbejdspladser - for ikke at tale om alt det, der sker i familier og hos den enkelte. Det afspejler sig i anbefalingerne. Medlemmerne ved godt, at der er en del af deres anbefalinger, som Københavns Kommune ikke kan implementere uden at få hjælp fra folketinget. Men de har valgt at tage det med - i håbet og troen på, at Københavns Kommune også har mulighed for at skubbe på det, der ligger uden for sit mandat.

Medlemmerne af Klimaborgertinget afleverer anbefalingerne med afstemning på visionerne for de forskellige områder og de handlingsorienterede tiltag. De steder, hvor der er især er blevet arbejdet med at nå hinanden i rådslagningen, har været, når vi arbejdede med balancen mellem forbud og kampagner, og i hvor høj grad biler skal helt ud af byen. Klimaborgertinget har i fællesskab taget fat i nogle af de dybere dilemmaer, der bor i hele klimaspørgsmålet - skal vi være flere i byen? Hvordan kan vi forstå og arbejde med andre former for vækst? Og ikke mindst hvordan bevarer vi håbet og modet til at handle sammen.

Klimaborgertinget har samlet mødtes 6 dage, 29 timer pr. borger henover 4 måneder. Fra første samling til den sidste har vi oplevet, at der har været en større andel end ellers, der enten er faldet fra eller har været syge og dermed ikke har kunnet deltage. Vi vurderer at det dels handler om at Klimaborgertinget har arbejdet på årets mørkeste dage, og at det har været end hård vinter ift. infektionssygdomme. Men der vil i den efterfølgende proces blive fulgt op på dette.

Vi har oplevet respektfulde, engagerede dialoger hele vejen - og mange uanset holdninger og profil er blevet klogere på Københavns klimasituation og egen adfærd. Vi har været vidne til at alle har haft mulighed for at kommentere og bidrage til udformningen af de endelige anbefalinger, så disse er borgernes refleksioner og ord.

Simone Klint & Zakia Elvang
We Do Democracy.

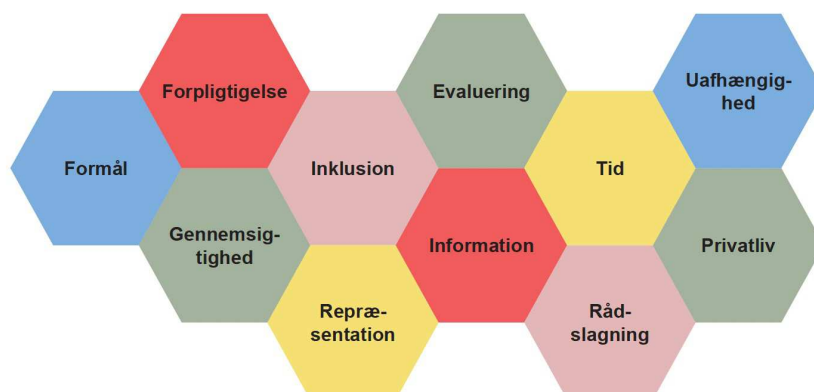

BAG OM KLIMABORGERTINGET

Kort om metoden

Klimaborgertinget er et borgerting, der strækker sig over tre år 2023-2026. Et borgerting er en deliberativ demokratimethode, der giver et repræsentativt udsnit af borgere mulighed for at beskrive og anbefale deres bud på løsninger på et problem. Borgerting har vist sig at være gode til at arbejde med svar på komplekse og dilemmafyldte problemstillinger, samt til at udvikle medierede anbefalinger til politiske spørgsmål, hvor der er behov for at høre et borgerperspektiv, for at kunne træffe bedre beslutninger.

Det vil sige, at der i processen arbejdes med, hvordan medlemmerne kan udvikle løsninger, som de alle kan se sig i. Det er netop hvad deliberativ betyder – at metoden er baseret på rådslagning, samtale og fokus på fælles løsninger. Dermed kan borgerne være med til at kvalificere og skabe grundlag for at styrke den politiske beslutningsproces. Metoden er internationalt anerkendt og bliver anvendt systematisk i bl.a. EU, Canada, Storbritannien, Tyskland, Australien, Irland, Bolivia, Belgien og Finland. Københavnernes Klimaborgerting har fulgt de internationale standarder for borgersamlinger og borgerting, som er udviklet og vedtaget af OECD. De 11 fokusområder i OECD's standarder kan ses nedenfor¹.

¹ <https://www.oecd.org/publications/oecd-guidelines-for-citizen-participation-processes-f765caf6-en.htm>

KLIMA AMBASSADØRERNE

Sideløbende med Klimaborgertingets arbejde har 30 elever fra 7. klasse på fem forskellige københavnske folkeskoler arbejdet deliberativt med samme kernespørgsmål som Klimaborgertinget. Gennem klimaambassadørerne er det ønsket, at unge under 16 år også får en stemme i udarbejdelsen af kommunens nye klimaplan. I februar 2024 præsenterede klimaambassadørerne deres 18 anbefalinger for teknik- og miljøborgmester, Line Barfod, og børne- og ungdomsborgmester, Jakob Næsager, Københavneres Klimaborgerting samt embedsværket fra Teknik- og Miljøforvaltningen. Med anbefalingerne præsenterede klimaambassadørerne deres billede af København i 2035 med fokus på mindre CO₂-udledning fra københavneres mad, bolig og transport.

Læs Klimaambassadørernes anbefalinger og visioner her:

<https://kortlink.dk/2pm5y>

eller her:

https://issuu.com/afdelingenforbaeredygtigudvikling/docs/klimaambassad_ernes_anbefalinger_til_k_benhavns_k

ORGANISERING AF KLIMABORGERTINGET

Rundt om Klimaborgertinget har en række grupper været nedsat for at sikre, at Københavnertingets arbejde er blevet udført i overensstemmelse med OECD's principper på et solidt vidensgrundlag samt at de endelige anbefalinger bliver hørt og behandlet af Borgerrepræsentationen. En beskrivelse af de enkelte grupper gives nedenfor.

Projektgruppen

Klimaborgertingets projektgruppe består af medarbejdere fra Københavns Kommune samt fra We Do Democracy. Projektgruppen står for den løbende koordinering af borgertinget for at sikre, at deres arbejde er udført indenfor de bedste rammer og lever op til borgertingets formål.

Tredjepartssekretariat

We Do Democracy er klimaborgertingets uafhængige tredjepartssekretariat, som har haft ansvaret for at være borgertingets daglige sekretariat, have kontakten med borgerne, samt træffe beslutninger om design og facilitering af processen for Klimaborgertinget.

Ekspertgruppe

Klimaborgertingets ekspertgruppe har til opgave at sikre, at borgernes arbejde er baseret på neutral og saglig viden. De har rådgivet borgertingets tredjepartssekretariat og bidraget med viden, oplægsholdere og meget mere. Ekspertgruppen har følgende medlemmer:

- Mads Ejning, ph.d. i Statskundskab og formand for ekspertgruppen
- Line Kryger Aagaard, antropolog og ph.d.
- Kristian Steensen Nielsen, ph.d. i miljøpsykologi
- Tullia Jack, ph.d. i sociologi.

Ekspertgruppen er ikke afsender på borgernes anbefalinger, men har deres egen "ekspertgruppeudtalelse", som du kan læse i del 3 i denne rapport.

Følgegruppe

Opgaven for følgegruppen vil være at følge, kommentere og kvalificere det videre arbejde med klimaborgertingets anbefalinger samt at give inputs til forberedelsen af de næste to samlinger i klimaborgertinget 2024-2026.

I følgegruppen sidder:

- Christopher Røhl (B), Teknik- og Miljøudvalget
- Morten Melchior (C), Teknik- og Miljøudvalget
- Mikkel Skovgaard (Ø), Teknik- og Miljøudvalget
- Troels Christian Jakobsen (Å), Teknik- og Miljøudvalget
- Anna Esbjørn, CONCITO - Programchef Fremtidens Byer
- Lars Ramme Nielsen, Dansk Erhverv - Branchechef Turisme, oplevelse og kultur
- Mette Qvist, Ejendom Danmark - underdirektør ESG
- Ilyas Dogru, FDM - forbrugsøkonom
- Andrea Fernande Rendtorff, Klimabevægelsen - arbejdsgruppen Klimaborgerting
- Micheal Gatten, København K Commerce & Culture (KCC) - direktør
- Marie Sainabou Jeng, Madland - direktør og stifter
- Jeppe Juul, Rådet for Grøn Omstilling - seniorrådgiver, Klima og Transport
- Ole Schrøder, Tredje Natur - Founding Partner
- Lukas Karademir, Ungeråd KBH
- Ingrid Rahbek, Ungeråd KBH
- Mikkel Aarø-Hansen, Wonderful Copenhagen - CEO

FORLØB

Møde 1 - Introduktion og ombord i opgaven

8. november 2023 –
17:00-21:00 – Demokrati
Garage, Rentemestervej
57

Velkomst ved v. Line
Barfod, teknik- og
miljøborgmester

Introduktion til formålet,
opgaven og metoden.

Spilleregler for
Klimaborgertinget

Oplæg v. David Scott
Watson, Teknik- og
Miljøforvaltningen i
Område for Klima i
Københavns Kommune

Oplæg fra
ekspertgruppens
medlemmer

Møde 2 - Klogere på problemet, processen og interessenter

6. december 2023 –
17:00-21:00 – Demokrati
Garage, Rentemestervej
57

Kritisk tænkning og
undersøgende spørgsmål

Oplæg og sparring med
eksperter:

- Helene Dyrhauge, PhD.
Lektor i International
Forvaltning og Politik,
Roskilde Universitet.

- Nicolai Bo Andersen
Professor MSO, Arkitekt
MAA, Det Kongelige
Akademi.

- Bente Halkier, professor,
Sociologisk Institut, KU

- Charlotte Louise Jensen,
Adfærdsanalytiker,
CONCITO.

Arbejde med guidende
principper for
klimaborgertinget.

Møde 3 - Forskellige spor om forbrug og nye visioner for fremtiden

13. januar 2024 – 10:00 –
17:00 – Demokrati Garage,
Rentemestervej 57

Skabe fælles forståelse om
"Det Gode
Københavnervliv"

Vedtage guidende
principper

Oplæg om
Klimaforandringer og
konsekvenser v. Joachim
Peter Tilsted fra Lund
Universitet

Et dyk ned i
klimaborgertingets
vidensbank, gode
eksempler og mere viden.

Skriveværksted og
forberedelse til det åbne
borgermøde

Åbent borgermøde - Møde med interessenter og interesserede

31. januar 2024 - 18:00 -
21:00 - Njalsgade 13

Velkomst ved Teknik- og
Miljøborgmester Line
Barfod

Præsentation af
[Københavns Kommunes
Klimaambassadørers](#)
anbefalinger.

Drømmerejse til et
København i 2035 med
mindre forbrug.

Dialog og input fra gæster
udefra

Møde 5 - Vision og deliberation

3. februar 2024 - 10:00 -
17:00 - Demokrati Garage,
Rentemestervej 57

Opsamling fra åbent
møde,
klimaambassadører og
feedback fra
ekspertgruppe

Skriveværksted på
anbefalinger

Fælles rådslagning

Start på af fælles vision

Møde 6 - Færdiggørelse og afstemning om anbefalinger

28. februar 2024 - 17:00 -
21:00 - Demokrati Garage,
Rentemestervej 57

Modtage feedback fra
Teknik- og
Miljøforvaltningen.

Færdiggøre anbefalinger,
vision og guidende
principper

Nedsætte redaktørgruppe

Forberede lancering

Næste år i
Klimaborgertinget

DELTAGELSE OG FRAFALD

Deltagelse fra borgerne i Klimaborgerringet har været frivillig. For at sikre fremmøde modtager borgerne en mail en uge inden hvert møde med program og info, samt en sms med påmindelse dagen inden eller på dagen.

For at tage hensyn til det normale frafald, der er i sådan en frivillig proces, blev der rekrutteret 40 borgere, hvoraf 3 af meldte sig fra igen inden Klimaborgerringets start. Gruppen startede derfor reelt på 37 borgere.

Fremmødet har været præget af høj sygdomsrate. Deltagelsesprocenten på møderne ses i tabellen herunder:

	Antal deltagere	Procent af borgerringet tilstede (af 37)
1. Møde	29	78
2. Møde	25	68
3. Møde	24	65
4. (Åbent Møde)		
5. Møde	21	57
6. Møde	16	43
Gennemsnit	23	62

Seks borgere er faldet fra efter Klimaborgertingets opstart. Frafaldet har skyldtes følgende: Tre dukkede aldrig op og var ikke kontaktbare, opstået alvorlig sygdom, to med ændrede livsomstændigheder såsom fraflytning fra kommunen og nyt arbejde eller nyfødt barn og ét frafald på grund af en oplevelse af, at der blev taget for mange billeder og negativ oplevelse af processen på det første møde.

Fordelt på lodtrækningskriterierne var frafaldet størst blandt mænd, blandt Københavnerne med uddannelsesbaggrund "Grundskole/andet" og blandt indkomstgruppen under 13.000.

Frafaldet fordeler sig på lodtrækningskriterierne som følger:

Køn	Alder	Indkomst	Uddannelse	
Kvinder	2 16-25 år	0 Under 13.000	2 Grundskole/andet	3
Mænd	4 26-42 år	5 Ca 13.000-21.000	1 Videregående	3
Andet (fx non-binære)	0 43-59	1 ca 21.000-33.000	2 Erhvervsudd.	0
	60+	0 Over 33.000	1	

ARBEJDSMETODER

I Klimaborgertingets arbejdsproces har der været anvendt dialog- og samarbejdsøvelser. Formålet har været at skabe en produktiv, engagerende og inkluderende arbejdsform, hvor det er muligt at deltage med mange forskellige forudsætninger og præferencer, samt at skabe rum og mulighed for at alle kommer til orde. Hele forløbet har været designet og faciliteret af We Do Democracy. Nogle af de anvendte metodegreb har været:

Vekselvirkning

En blanding af individuelle refleksioner, arbejde to og to, i mindre grupper og dialog i plenum.

Faglige input

Medlemmerne af Klimaborgertinget har modtaget viden på flere måder. Der var trykt en kort introduktion til vidensbanken på hjemmesiden. Her var der links til film og rapporter. Derudover var der mundtligt input fra andre borgere og interessenter, oplæg og dialog med eksperter og løbende feedback og kommunikation med ekspertgruppen.

Kritisk tænkning

For at få mest muligt ud af besøg fra eksperter, interessenter og hinanden træner vi deltagernes evne til at stille gode spørgsmål. Se mere [her](#)

Stimulering af forestillingsevnen

At takle store komplekse problemer sætter vores forestillingsevne på prøve. Vi træner forestillingsevnen gennem visuelle øvelser, lydrejser og udvikling af en fælles vision for det gode københavnerliv.

Borgerne producerer selv

I hele forløbet har det været borgernes ord og ønsker til formuleringer, som er blevet skrevet ned. Borgerne har selv ført pennen, og hvis de har fået hjælp til at skrive, er det præsenteret og afstemt undervejs, så det stadig er borgernes produkt.

Dokumentation og opsamling

Alt i forløbet er dokumenteret ved hjælp af billeder af borgernes materialer og noter og indskrevet på computer. Dokumentationen er med til at sikre, at borgernes materiale ikke går tabt. Hvis man er interesseret i at se borgernes løbende materiale, kan man kontakte We Do Democracy.

Gennemsigtighed

For hvert møde er der lagt program, materialer og referat op, for at skabe transparens i processen:

<https://klimaborgereting.kk.dk/moeder>

KØBENHAVNERNES KLIMABORGERTINGS ANBEFALINGER

Systemændringer og kulturelle værdier

#1 Deling i fællesskab

#2 Rammer og politik for nyt vækstparadigme #3

Håbefuldst kommunikation

Bolig

#4 Bo mindre og socialt balanceret

#5 Bæredygtigt byggeri

Transport

#6 Bilfri bydele

#7 Flere cyklister og mindre trængsel

#8 Billigere og bedre offentlig transport

#9 Længere nationale og internationale togrejser

Fødevarer

#10 Færre animalske fødevarer

#11 Flere lokale fødevarer og mindre import

#12 Klimapartnerskaber, regulering og madspild